

В сучасних складних умовах, які склались у країні, і не тільки у сфері освіти, проектування освітніх структур і впровадження нових моделей та програм підготовки, як свідчить досвід усіх країн - процес надзвичайно складний.

Часткові реформи вищої освіти не призвели до бажаних результатів. Остаточно стало очевидним, що перетворення у системі освіти в Україні повинні бути комплексними, багатоспрямованими та фундаментальними, спроможними подолати всі невідповідності між освітнім продуктом та потребами суспільства, виробничого сектору, соціального секторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гришанова Н. О новой парадигме развития высшего профессионального образования // *Alma mater*. – 2007. – №4. – С. 8-13.
2. Жук Ю. Системний підхід в організації моніторингу якості освіти // *Управління освітою*. – 2007. – №14. – С. 14-22.
3. Зайчук В.О. Управління якістю освіти як складова державної освітньої політики // *Педагогіка і психологія*. – 2007. – № 1. – С. 83-86.
4. Звонников В.И. Контроль качества обучения при аттестации: компетентностный подход: учеб. пособие / В.И. Звонников, М.Б. Челышкова. – М.: Университетская книга; Логос, 2009. – 272 с.
5. Ляшенко О.В. Організаційно-методичні засади моніторингу якості освіти // *Педагогіка і психологія*. – 2007. – №2. – С. 34-40.
6. Развитие системы освіти в Україні в 1995-2004 гг.: Национальная доповідь // *Образование в СНГ: проблемы и перспективы: электронный журнал / Освіта для стійкого розвитку: на шляху до суспільства знання: Міжнародний форум*. – 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу 15.05.2007: <<http://cis.bsu.by/second.aspx?uid=51&type=Article><http://cis.bsu.by/second.aspx?uid=3&type=subject>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
7. Сбруєва А.А. Порівняльна педагогіка: Навчальний посібник. – 2-ге вид., стер. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. – 320 с.
8. Рейтинг МОН. Національна система рейтингового оцінювання вищих навчальних закладів – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/news/71998.html>

УДК 336.71:339

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Фідоровська Н.М.

Розглянуті групи машинобудівного комплексу. Систематизовано фактори виникнення кризи на підприємствах машинобудування. Розроблено механізм прийняття управлінського рішення щодо підвищення економічної ефективності діяльності машинобудівних підприємств. Запропоновано шляхи для оптимізації та ефективної роботи машинобудівних підприємств.

Ключові слова: машинобудівні підприємства, машинобудівна галузь, кризова ситуація.

Стан економіки країни безпосередньо залежить від розвитку галузей промисловості. Машинобудування є однією з найважливіших галузей економіки, показники цієї галузі є основними для визначення рівня економічного розвитку країни.

Сьогодні підприємства машинобудування перебувають не у кращому стані, погіршення їх стану є наслідком зменшення інвестицій в їх діяльність, наявність заборгованості, невідповідності продукції стандартам якості та багато інших факторів. Це обумовлює необхідність пошуку рішень, які можуть сприяти переходу машинобудівних підприємств у більш кращий стан.

Дослідженню факторів впливу на діяльність підприємств машинобудівної галузі присвячено багато робіт вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: І. Ансоффа [1], О. Ареф'євої [2], І. Бланка [3], В. Диканя [4], М. Кизима [6], В. Прохорової [7] та інших. Не дивлячись на значні досягнення у визначенні факторів впливу на діяльність підприємств машинобудівної галузі, які ґрунтуються на наукових дослідженнях і накопиченому досвіді, залишається багато невирішених питань.

Метою статті є обґрунтування актуальних проблем вітчизняних машинобудівних підприємств та шляхи їх вирішення.

Машинобудівний комплекс України це потужна галузь промисловості. Вона визначає рівень економічного і промислового розвитку країни. Комплекс обумовлює науково-технічний прогрес, як власних підприємств, так і підприємств усіх галузей промисловості. Машинобудівний потенціал України фахівці порівнюють з потенціалом Англії і Франції, разом узятих. Проте машинобудівний комплекс України і спеціалізовані територіальні системи не сформувалися. В Україні склалися прекрасні умови для розвитку машинобудівного комплексу, але через відсутність матеріальної бази країна не здатна повністю реалізувати свій потенціал. Це пов'язано ще і з тим, що усі розвинені країни світу давно перейшли на безвідходне і маловідходне виробництво, чого Україна не може зробити через відсутність фінансів.

Машинобудівний комплекс України охоплює понад 20 спеціалізованих галузей, тобто практично усі галузі машинобудування. Основні галузі машинобудування за групами наведено на рис 1. [8].

Рис 1. Групи машинобудівного комплексу

Традиційне машинобудування поділяють на такі групи галузей: важке машинобудування; загальне машинобудування; середнє машинобудування; точне машинобудування; виробництво металевих виробів і заготовок; ремонт машин і устаткування.

До важкого машинобудування відносяться галузі, що виробляють обладнання для гірської і металургійної промисловості, енергетичні блоки (енергетичне машинобудування), підйомно-транспортне устаткування.

Загальне машинобудування представлено такими галузями, як транспортне машинобудування (залізничне, суднобудування, авіаційне, ракетно-космічна промисловість, але без автомобілебудування), сільськогосподарське, виробництво технологічного встаткування для різних галузей промисловості (крім легкої й харчової).

До складу середнього машинобудування входять автомобілебудування, тракторобудування, верстатобудування, інструментальна промисловість, виробництво технологічного устаткування для легкої й харчової промисловості.

Провідні галузі точного машинобудування - приладобудування, радіотехнічне й електронне машинобудування, електротехнічна промисловість.

Продукція галузей цієї групи винятково різноманітна - це оптичні прилади, персональні комп'ютери, радіоелектронна апаратура, авіаційні прилади, волоконна оптика, лазери й комплектуючі елементи, годинники [8].

Внутрішній попит на продукцію машинобудування часто залежить від реалізації державних програм в суміжних секторах.

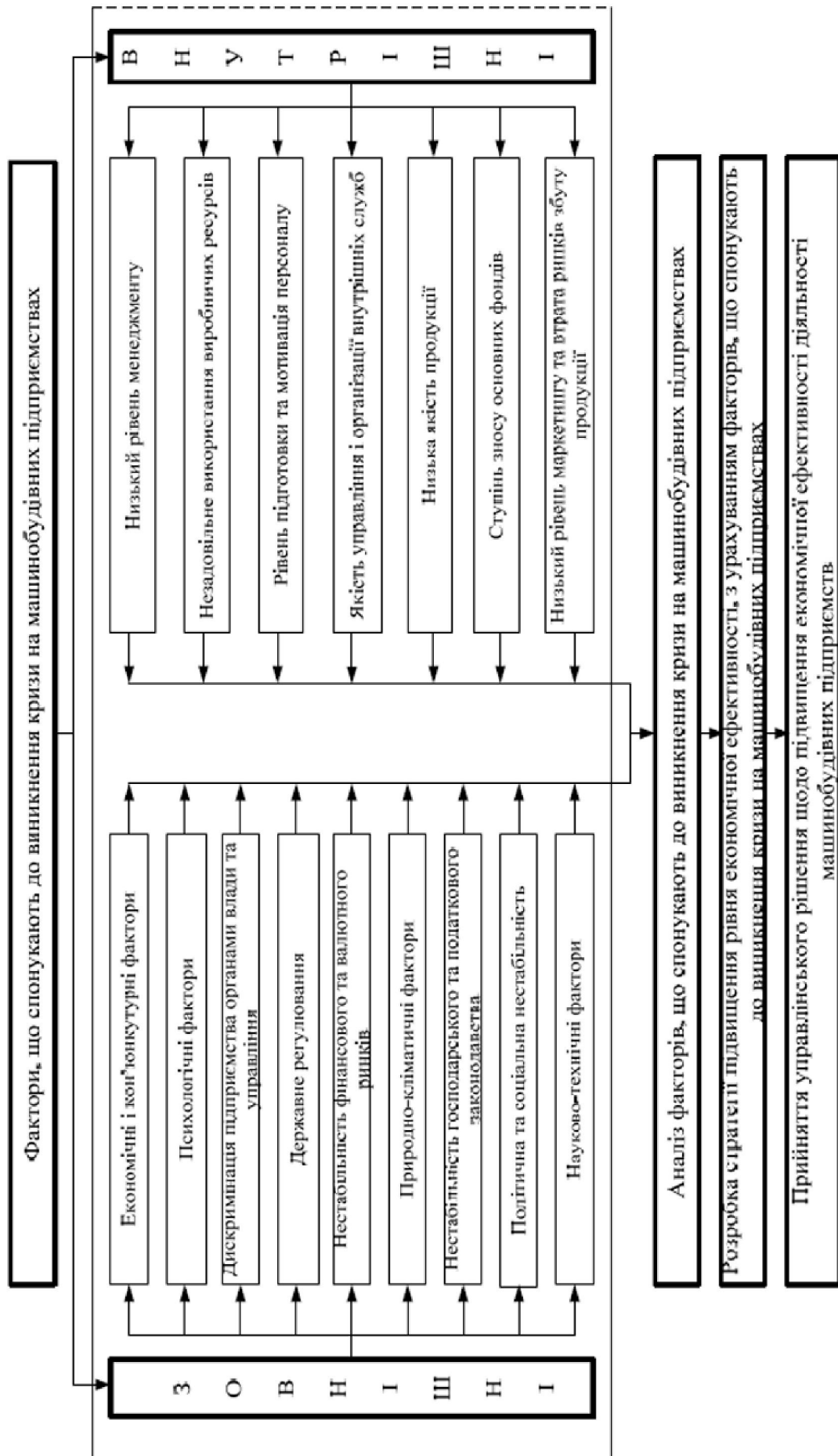

Рис. 2. Механізм прийняття управлінського рішення щодо підвищення економічної ефективності діяльності машинобудівних підприємств

За роки трансформації економіки машинобудівний комплекс країни пережив тривалу руйнівну кризу, яка супроводжувалася значними втратами виробничого і кадрового потенціалу, більш ніж двократним скороченням долі продукції машинобудування в промисловому виробництві України, зниженням активності в інноваційно-інвестиційній діяльності. Але все-таки зберігся потенціал машинобудівних підприємств і вийшов на шлях адаптації до нових ринкових умов і освоєння нових промислових ринків.

Виникненню кризи на підприємствах машинобудування спонукають зовнішні та внутрішні фактори (рис. 2.). Зовнішні мають загальноекономічний вплив, що підсилюється ринковим та політичним впливом, а внутрішні пов'язані з діяльністю підприємства.

В умовах ринкової економіки підприємства зіткнулися з високим ступенем невизначеності розвитку подій і такими ж несподіваними впливами зовнішнього середовища на них. У зв'язку з цим все більшого значення набуває своєчасне виявлення причин виникнення майбутньої кризової ситуації. Головною внутрішньою першопричиною розвитку кризи на підприємстві є помилки в управлінні, а через це не досить ефективного та своєчасного реагування на несприятливі зовнішні фактори.

Крім того, внутрішні причини безпосередньо мають свої джерела в середовищі підприємства та пов'язані з ризиком у стратегії маркетингу, внутрішніми конфліктами, недоліками в організації виробництва, недосконалістю інноваційної й інвестиційної політики.

Кризи мають не тільки негативний і руйнівний характер, але й несуть у собі потенціал змін, адже кризове явище відкриває те, що в нормальній ситуації є незримим, що дозволяє підприємствам навчатися та мобілізувати зусилля, спрямовані на зміни [5].

Для оптимізації та ефективної роботи машинобудівних підприємств, необхідно розробити та впровадити наступне:

- вибрати консультантів або створення команди для розробки та реалізації стратегії розвитку машинобудівного підприємства;
- сформулювати мету змін на машинобудівному підприємстві;
- розробити стратегію підвищення рівня економічної ефективності роботи машинобудівного підприємства;
- розрахувати витрати на реалізацію стратегії розвитку машинобудівного підприємства;
- провести аналіз внутрішніх можливостей реалізації розробленої стратегії розвитку машинобудівного підприємства;
- провести попередню оцінку ефективності стратегії розвитку машинобудівного підприємства;
- прийняття управлінського рішення щодо реалізації стратегії розвитку машинобудівного підприємства.

В сучасних умовах ефективна діяльність машинобудівних підприємств полягає передусім у здатності підприємства своєчасно реагувати на зміни, що загрожують їх ефективному функціонуванню.

ВИСНОВКИ

На машинобудівних підприємствах необхідно постійно стежити за основними компонентами зовнішнього та внутрішнього середовища та постійно робити висновки щодо наявності потреб у змінах. Контрольоване планування і виконання державних програм допоможуть збільшити попит на продукцію машинобудування, а для цього необхідно розробляти стратегії розвитку.

Реалізація стратегії розвитку машинобудівного підприємства передбачає визначення економічного результату впровадження прийнятого управлінського рішення, а також аналіз їх впливу на результати діяльності підприємства.

Необхідно у повному обсязі вивчити зарубіжний досвід з питань методології визначення конкурентоспроможності машинобудівних підприємств, обрати найбільш прийнятні для вітчизняної системи обліку, статистики та планування підходи, та вже на цій основі будувати розробляти та впроваджувати управлінські рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ансофф И. Стратегическое управление / Игорь Ансофф ; [сокр. пер. с англ.] ; науч. ред. и авт. предисл. Л. И. Евенко. — М. : Экономика, 1989. — 519 с.
2. Арефєва О.В. Управління потенціалом розвитку промислових підприємств[текст]: Монографія / О.В. Арефєва, О.В. Коренков. — К. ГРОТ, 2004. — 200с.
3. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента : в 2 т. / И.А. Бланк. — К. : Ника-Центр, 1999. — Т. 1. — 512 с.
4. Дикань В. Л. Забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств в умовах міжнародних транспортних коридорів: моногр. / В. Л. Дикань, М. І. Данько, Н. В. Якименко - Харків: УкрДАЗТ, 2008. — 170 с.
5. Єлець О. П. Антикризова складова управління машинобудівним підприємством [Текст] : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / Єлець Ольга Павлівна ; Національний технічний ун-т «Харківський політехнічний ін-т». - Х., 2009. - 20 с.
6. Кизим М. О. Збалансована система показників : монографія / М.О. Кизим, А. А. Пилипенко, В. А. Зінченко. — Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. — 192 с.
7. Прохорова В. В. Економічний розвиток підприємства: теоретико-методологічний аспект [текст]: Монографія. / В. В. Прохорова. — Х.: УкрДАЗТ, 2010. — 523 с.
8. <http://uk.wikipedia.org/wiki>